

Universitat de València

Biblioteca General

R- 3

29 - 10

750pt
I O A N N I S

L O D O V I C I

V I V I S

*

R-3 10
20

S A T E L L I T I V M

A N I M I,

sive,

S Y M B O L A.

H V C A C C E S S E R E,

Dieta sapientum Græciæ, ex Ausonio, cum
Erasmi Roter. enarratione.

*autoris
damna*

A D H A E C,

Insigniores aliquot sententiæ, ex uarijs
scriptoribus collectæ.

*Lugduni excudebat summa diligentia
Godefridus Beringus*

1544+

3

I O L O D O V I C V S

V I V E S D. M A R I A E C A M =

B R I A E P R I N C I P I, H E N =

rici V I I I. Angliæ Regis

filiæ, salutem.

*

SOLITVM est principibus adhiberi sa-
tellitium, quod pro custodia corporis ac
uitæ illorum perpetuò excubet, recepto
magis more, quàm sapienti aut probò:
quum principes eo ipso metũ suum testẽ-
tur, qui ferè ex conscientia nascitur: nec ulla certior custo-
dia sit, aut fidelior, quàm innocẽtia, & populorũ amor:
qui non armis aut terrore extorquetur: amore, fide, dili-
gentia, cura communium commodorũ elicitur. Nec im-
meritò laudata est Agasicles Lacedæmonum regis sapiẽ-
tissima uox, Posse quemuis sine satellitio regnare, qui sic
subditis imperaret, ut filijs pater. Sed si cõsuetudo tot an-
norum usu cõprobata, tolli tam subito non potest: ne cu-
stodibus corporis istius careas, parẽtes tui curabũt. Ego
uerò à matre tua, inclyta & sanctissima fœmina rogatus,
Satellitium circũdabo animo tuo, quod te securiorem ac
tutiorẽ præstabit, quàm hastati aut sagittarij quicunq;.
Nam hæc corporea custodia, corrupta nonnunquam uel
precio, uel metu, uel delicijs, imperatorem suum aut de-
seruit, ut Neronem: aut prodidit, ut Galbam: aut etiam
occidit, ut Pertinacem. Hi abs te semel bona fide adsciti,
pectora sua pro salute tua aduersus impetus adsultusq;
& insidias omnes obijcient. Est enim maius animo peri-
culum à uiribus & astu uitiorum, quàm corpori ab ex-
ternis

a 2

ternis

ternis aut intimis similitudinibus: quanto cuique charior esse
 debet animus quam corpus, & uitiorum callidiores insi-
 dia atque occultiores, & eorum tyrannis grauior, & in-
 teritus animi acerbior ac terribilior. Accipies igitur Sa-
 tellites ducentos, aut paulo plures: quos sic tibi facies fa-
 miliares, ut nec noctu, nec interdiu, nec domi, nec in publi-
 co sinas a tutela tui uel latum unguem discedere, ne his
 aut certe similibus destituta, praeda sis diabolo: qui ut, Pe-
 trus ait, tanquam leo rugiens circumit, quaerens quem de-
 uoret. **Symbola** appellauit, quasi notas quasdam, cuiusmo-
 di uetus mos erat principibus se insignire, quod & fit ho-
 die. Sed latius res patuit, ad uulgum etiam progressa:
 unde tanquam ex stultitiae fonte manarunt illa stolidae cu-
 iusdam arrogantiae, quae hoc tempore principes usurpant,
 indigna non modo Christianis, sed etiam Gentilibus: qui-
 bus illi omnibus minantur, omnes terrent: & sibi ipsi plus
 tribuunt, quam homini est concessum, maioremque in pote-
 tia sua fiduciam collocant, quam in Deo. Intelligi potest
 de quibus loquar, nec mihi explicantius quidquam dicere
Insignia. necesse est. Eiusdem ferociae sunt insignia leonum, uo-
 rum, pardorum, luporum, serpentum, draconum, molosso-
 rum, aquilarum, uulturum, gladiatorum, ignium, & huius-
 modi: tanquam pulchrum & magnificum, & uere prin-
 cipe dignum sit, talis esse ingenij, qualis sunt illa, atrocis,
 rapacis, saeui, cruentique. Quanto praestaret, aliquid pro
 insignibus ostendere, quod humanitate, comitate, lenitate,
 dulcedine alliceret atque inuitaret? aut grauitatis & pra-
Symbolorum stantiae magnitudine ac maiestate detineret? Porro sym-
ex. bolorum haec est lex, ut sententiam absoluat uerbis ad sum-
 mum quinque: & quod breuiora sunt, hoc uenustatis plus ha-
 beant: quale est illud Augusti, Matura. Obscuritatis ali-
 quid

3

quid & allegoriæ symbolū condit, ut paulum à natura-
li sensu deflectatur: modò ne tanta sit, quanta Pythagoras
est usus, ut ab intelligentia dictorum suorum arceret im-
peritos: qui symbola sua lōgissimè uerbis abduxit illinc,
quò sensus spectabat: adeò ut Tyrrenos induxerit, illis
citra omnem allegoriam parère, cùm eam non adsequerè-
tur. Idcirco & expositiunculas addidi, breues quidè pro
rei argumento: sed in hoc tantum, ne te in multis ambigui-
tas uel remoraretur, uel falleret. Mihi pro hoc Satellitio
nolo stipendium aliud numerari, quàm ut lex Christi, un-
de sunt nobis hæc desumpta, utiq; uoluimus, in tota uita
atq; actionibus tuis regnet: magno exemplo priuatarum,
si talis sis Princeps ipsa: quod facile consequeris, matris
tuæ imitatione. Homini enim Christiano, quod potest an-
plius præmiū aut præstabilius in hac uita contingere, aut
ad futuram fructuosius, quàm uidere rectas suas admoni-
tiones, non irritas cecidisse? & opera sua auctam aliquo-
rum pietatem? Impartiat tibi Dominus Iesus

spiritū suum, ut & felicissima quàm
diutissimè uiuas, & fortu-
nis omnibus pro-
bita-

tem anteponas. Brugis, ad Calend.

Quintileis, 1524.

6 3

IOANNIS LO DOVICI VIVIS SATELLITIVM

ANIMI,

sive,

SYMBOLA.

*

1

Scopus vitæ Christus.

IT hoc primum symbolū, tāquam felix
auspiciū cæterorum: quo monemur, o=
mnia referenda in Christum, & in eum
dirigenda, ut iaculantium sagittas in sco=
pum.

2

Pax Christi.

Hæc est, quæ in totum hominem placidissimam cōcor=
diam & quietem inuehit, nequid in ipso tumultuetur: nec
cum alio intus aut foris pugnet, uel dissentiat.

3

Murus æneus sana conscientia.

Impenetrabilis est enim, & qui maximè hominem tu=
tatur: ex Horatio:

—Hic murus æheneus esto,

Nil conscire sibi, nulla pallefcere culpa.

4

Felicitas unica intus nil strepere.

Fons humanæ felicitatis & miseriæ in animo est: qui
si tranquillus sit, suauissimè agimus: sin cōmoueatur, in=
suauissimè: ut si fons turbetur, cœnosa est aqua: si quies=
cat, liquida, & gustui grata.

5

Bonis omnia in bonum.

Homo probus & sapiens, quæcunq; siue bona contin=
gant,

gant, siue mala, ad suam utilitatem uertit, dexteritate sapientiae. Deus etiam omnia, quae dat charis sibi, cōuertit in salutis instrumētum: sicut Paulus inquit, Diligentibus Deum omnia redeunt in bona.

Suspicionibus securis.

6

Non indulgendum suspicionibus: non leuiter auertentiae, sed securibus sunt rescindendae.

Virtus instar omnium.

7

Nulla enim re ad bene uiuendum indiget, qui eam habet: quod Stoici senserunt, & id sentire Christianos magis decet.

Virtus citra fortunam ualida.

8

Et hoc ex Stoicis & Christianis.

Tibicen fortunæ uirtus.

9

Infirma sunt sine uirtute quaecunq; uel exterius contingunt, uel corpori: ideo sustētaculum fortunæ est uirtus. hoc est enim in aedificijs tibicen.

Sanus intus & exterius.

10

Iuuenalis, ex Socrate:

Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.

Antidotum uitæ, patientia.

11

Horatius, Cuius dolori remedium est patiētia. hoc est uerum antidotū contra tot uenena huius uitæ, quibus undiq; intrinsecus & extrinsecus inuadimur, ac urgemur.

Sal uitæ, amicitia.

12

Insulsa est enim uita sine amicitia: & maxima quæq; oblectamenta insuauia, ut Cicero in Lelio declarat.

Oculus uitæ, sapientia.

13

Sapiētia est rerum humanarum & diuinarum notitia. qua sublata, cæca esset uita nostra, & in densissimis tenebris destituta.

8 SATELLITIVM

14 In uirtute oculi & manus.

Inspicienda enim uirtus, & agenda.

15 Multi nimium, nemo satis.

Habent, intellige: ex Seneca: *Fortuna multis nimium dedit, nemini satis. Nam multi cum plus quam sufficit, aut oportet possideant, nondum tamen uidentur sibi habere satis: quod ad cupiditatem uiuunt, quae insatiabilis est*

16 Satis hoc contento.

Nihil tam exiguum, quod non sufficiat ei, qui amplius non requirit.

17 Satis relicturo.

Quid iuuat tam multa congerere, aut tam anxie custodire: quum, uelimus nolimus, relinquenda sint?

18 Intus, quam exterius formosior.

Vera pulchritudo est in animo: idcirco Stoici solum sapientem uocabant pulchrum. Cicero 3. de Fin. & Socrates apud Platonem in Alcibiade de uotis, optabat, ut intus pulcher efficeretur.

19 Intus quam exterius ornatio.

Ornamenta interiora sunt uirtutes, eruditio, acumen: quae excellentiora sunt uestimentis, aut forma corporis.

20 Harmonia interna.

Vt nihil ab alio dissonet, sed sit concetus in animo dulcissimus: hanc ueram esse musicam dicebat Socrates.

21 Velle instar omnium.

Apud Deum sufficit uelle. & gentiliu sunt illa celebrata: Si desunt uires, tamen est laudanda uoluntas. & Voluntas pro facultate.

22 Natura quis pauper?

Nulli potest deesse, quo se sustentet: sic enim prouidit natura, ut facile suppetat animantibus alimonia, modo

nc

ne quis putet se non posse uiuere sine pane siligineo, & pisciculis ex mari Aegeo aduectis, aut auiculis multo paradis. panis & aqua uitæ sufficit, interim solum olus.

Opinione quis diues?

23

Nemo est humanis opinionibus diues: quæ in immensum nostros usus auxerunt, ut nemo tam habeat multa, cui non aliquid deesse uideatur. quo fit, ut diues non sit, cum aliquid requirit amplius. Ita, si errorem communem recipimus, nec sua opinione quisquam erit diues, nec aliena.

Nec malum, nec frontem.

24

Nec mali quid feceris, reueritus Deum: nec quod malum esse existimetur, reueritus homines: tum ne alios offendas, aut exemplo sis ad malum.

Sapiens solus longæuus.

25

Vita enim stultorum non est uita. Ea demum est uita, quæ per sapientiam agitur. Ita præferendus est dies unus sapientis, longissimæ æternitati stultorum. ex Cicerone 5. Tuscul. questionum.

Nocere promptum, ut pessimum.

26

Prodese abstrusum, ut optimum.

27

Nihil est tam imbecillum aut tenue, quod non possit aliqua nocere: sed prodese difficilimum: non est hoc cuiusuis. Et nocere pessimum, nempe diabolicum: prodese uerò, utpote diuinum, præstantissimum. idcirco nemo explicare debet uires suas nocendo, quum aranei morsus possit hominem necare: sed iuuando, quod rarum est, & pulcherrimum, diuinæq; naturæ cognatum.

Pauper egens, non carens.

28

Non est pauper, qui caret, sed qui eget, qui desiderat. Socrates forum ingressus, Quam multis ego, inquit, non egeo.

4 3

Alienis

10

SATELLITIVM

29

Alienis lacrymis cautior.

30

Alieno risu lætior.

Non est gaudendum alienis malis, sed danda opera, ut illis fiamus cautiores, ne in illorum causam incidamus: nec inuidendum alienæ lætitiæ, sed gaudendum, tanquam si tibi contigisset.

31

Cor canum in iuuenili corpore.

Vt sit prudentia senilis in iuuenta. Cor enim sedes est ingenij & mentis: unde Cordati homines.

32

Pedica nimia fiducia.

Decipitur facilè, quisquis nimium fidit alijs: sed potissimum, qui sibi ipse, ne uirtuti quidem suæ: unde facilè nascitur arrogantia, & uanitas, quæ sæpius uirtutibus succrescit.

33

Columbi oculus in serpentino corde.

Hoc ex Euangelio, Estote prudentes ut serpentes, & simplices sicut columbæ. Decet enim nos corde sapere, sed oculo in iudicando uti minimè maligno, aut uastro.

34

Oculus in scepro.

Nulla uirtus magis decet principem, quàm prudentia. Quid enim aliud est potentia in stulto, quàm gladius in manu furentis? Istud sumptum ex hieroglyphicis Aegyptiorum.

35

In uirtute delphinus.

Narrant nullum animalium celerius esse delphino. Admonemur, non debere nos differre bene agere: sed uti in eo adgrediendo magna celeritate.

36

In ultione Callipedes.

Suetonius in Tyberio refert, hunc seu hominẽ seu animalium aliud, cum diem totum se commouerit, non promouere tamen cubitum unum, ut tarditas illa in prouerbum

uener

uenerit. Significat symbolum, lentissimos debere nos esse in ulciscendo.

Temporis minister.

37

Allusio ad uetus oraculum, Tempori pare. de quo Plato, & Cicero, & Seneca. Accommodare se debet unusquisq; tempori, nec speret coacturum se tempora, ut suis rebus seruiat: ipse potius presenti rerū statui subseruiat.

Tempori parcus dispensator.

38

Et istud uetus, Tempori parce. Nihil carius debet nobis esse. Quippe nihil est aliud tempus, quam uita, quam unusquisq; tantum se amare profitetur, quum nullius rei magis sit prodigus, quam temporis. Seneca de breuitate uitæ eodem spectat: Magno uendendum tempus.

30

Gloria crocodilus.

40

Animal est in Nilo, amne Aegypti, cuius hanc ferunt naturam, ut persequentes fugiat, fugientes persequatur. Sic gloria quærentes fugit, negligentes sequitur. Sallustius de Catone, Quò minus gloriam petebat, hoc eam magis adsequebatur.

Hemerobia uana gloria.

41

Aristoteles scribit, ad Hippanim Scythiæ fluuium nasci bestiolas, quæ ad perendinum diem nunquam perueniant, quæ hac de causa dicuntur ἐπιμερίδες & ἡμερόβια, quasi diariæ. sic inanis gloria citò extinguitur, nec diuturna esse potest.

Disce uiuere.

42

Disce mori.

43

Vtrunq; ex æquo discendum, & rectè uiuere, & rectè mori. Nemo rectè moritur, qui non rectè uixerit. Hoc est totius uitæ exercitium, ut bene uiuamus, nec iniquo moriamur animo.

Vive,

Vive, ut post uiuas.

Sic est hic uiuendum, ut ad alteram perueniamus meliorem, atque adeo ueram uitam. Nam praesens uita quid aliud est, quam peregrinatio?

Virtus exercetur, non perit.

Generosa uirtus flatu accenditur.

Virtus inimicitijs fortunae crescit.

Eodem pertinent, Virtutem maiorem fieri aduersis, tanquam materia suorum incrementorum. Medium referri potest, uel ad flatum iratae fortunae, uel ad laudem.

Extorquet quies.

Nullum imperium grauius aut potentius quieto, in quo inest plus auctoritatis & maiestatis, quam in uehementi & turbulento. Tale describit Vergil. i. Aeneid. Ac ueluti magno in populo, Et Claudianus de consulatu Manlij Theodori, Imperium concitatum ut multum habet impetus, sic minus uirium: citius contemnitur, facilius frangitur.

Terret imperium.

De imperio uehementi, quod metum quidem incutit, sed debilitat subditorum uires.

Blandum imperium imperiosum.

Maiores enim habet uires, & fortius cogit. Ausonius, Blando uis latet imperio.

Domitrix omnium patientia.

Vergilius, — Vincenda omnis fortuna ferendo est. Fortuna & casus humani, & impetus hominum retunduntur, si opponatur moles patientiae: quod ostenderunt martyres nostrae pietatis.

Nobilitatem non dat unus dies.

Nemo est nobilis, quod his aut illis parentibus natus sit. nec fors nascendi, quae uno die contingit, facit nobilem:

sed

*Sed præclari uirtutis actus. Iuuenalis,
Tota licet ueteres exornent undiq; ceræ
Atria: nobilitas sola est atque unica uirtus.*

Generositas uirtus, non sanguis.

53

Ad idem tendit. Inductione ad eam rem utuntur: Quis equus generosus? quis canis? non ne qui optimus? & sic in cæteris animantibus, ac stirpibus. Ergo & generosus homo non alius, quàm optimus.

Fortuna nimis blanda, hamata.

54

Publius in Mimis: Fortuna cum blanditur, captatum uenit. Nulla est alia fortuna, quàm Deus: sed admonemur, non efferi, nõ fidere corporis ac diuitiarum successibus: hi enim fortunæ nomine solent intelligi, nec Deus nos fallit, ipsi nos fallimus, stultè utentes rebus.

Fortuna fallacior quò blandior.

55

Quod ego ad moderationem animi Cardinali Cronio dederam: sed non tam symbolum id fuit, quàm uaticiniũ: nam quum se effusissimè fortuna in illius & Ceruiani patruum sinum effudisset, repente utrunq; absumpsit: sed Cardinalē adolescētem adhuc, alterius & uiginti annorum.

Stabilissima fortuna stultissima.

56

Idem Minus, Fortuna nimium quem fouet, stultum facit. Adimit enim mētem, & tantis successibus insolescit animus humanus, ut iam nec alios ferre possit, nec se. Memini matrem tuam sapientissimam foeminā dixisse mihi, quum à Sion ad Richemundiam cymba reueheremur, se quidem temperatam & mediam quandā fortunam malle, quàm uel asperrimam, uel lenissimam: alterutrum tamen optandum si esset, electuram citius tristissimam, quàm blādisimam: infelicibus non deesse consolationem, fortunatissimis deesse mentem. Quod dictum uerè pudici pectoris,

ris,

ris, & sapientis, ego apud multos in hac regione celeberrimum feci.

57

Corpus excors fragile.

Horatius, Robur sine consilio mole ruit sua. Et apud Ciceronem sepe, Nihil esse vires citra consilium.

58

Cor uel incorporeum firmum.

Consilium magnas per se habet vires, etiamsi corporeae vires desint: quod ostēdit natura in formicis & apiculis. Sallustius, Non uiribus, aut uelocitate corporum res magnae geruntur, sed consilio, authoritate. Eadem est sententia Ciceronis in Catone maiore.

59

Fideli nullae serae.

Omnia ei conceduntur, nihil est ei clausum. Theognides, O Cyrne, argento fidelis praestat & auro. Contra, infideli nihil est satis clausum.

60

Authoritas rerum gerendarum telum.

Plura perficit authoritas, quam vires, aut etiam consilia. Declarari hoc potest in principibus, qui magnas res gerunt, non tam opibus aut sapientia, quam authoritate & maiestate. Bella dicebat Caesar fama plurimum confici. Multum quoque interest, quis dicat, honoratus, an inhonoratus: ut ait apud Euripidem Hecuba.

61

Veraci creditur, & mentienti.

Propter authoritatem, & praecipam fidem.

62

Mendaci non creditur & iurato.

Aristoteles interrogatus, quid lucrarentur mendaces, respondit, ut quum uera dicant, nemo credat.

63

Magnes amoris amor.

Nihil est, quod sic eliceat amorem, ut amor. Martialis, Hoc non fit uerbis, Marce, ut ameris, ama. Est naturalis quaedam in rebus coniunctio & harmonia, ut nemo illum oderit,

oderit, à quo diligitur. De hoc Plato, Seneca, & alij.

Philtrea amor.

64

Itaque non est opus alio poculo amatorio ad amorem exprimendum, quàm amore.

Magnum satellitium amor.

65

Claudianus, Non sic excubiæ, nec circumstantia pila, Ut tutatur amor. Sallustius, Non arma, aut opes præsidia regni sunt, sed amici. Nemo enim uult nocere ei, quem amat. Simile est quod sequitur:

Firmissimæ opes amor.

66

Non modò impia, sed stulta est etiam in rebus mūdānis illorum uox, qui aiunt omnia in pecunia esse constituta, amorē parum posse: quum uideamus maximas opes propter odium subuersas: minimas uerò & infirmas amicitijs constabilitas. Hinc uerbum uetus, Vbi amici, ibi opes. Apud Germanos & Schytas nullæ fuerūt olim opes aliæ.

Vbi terror, ibi timor.

67

Necesse est eum timere, qui terret alios. Ex uetere sententia apud multos celebri.

Vbi uber, ibi tuber.

68

Apuleius in Floridis, Nihil quidquam homini tam prosperum diuinitus datum, quin & tamen admistum sit aliquid difficultatis, ut etiam in amplissima quaque lætitia subsit quæpiam uel parua querimonia, coniugatione quadam mellis & fellis: Vbi uber, ibi tuber.

Omnia propofuit labori Deus.

69

Horatius, – Nil sine magno Vita labore dedit mortalibus. Et Verg. – Labor omnia uincit Improbus. Ferunt fabule, Iouem hominibus omnia uenalia exposuisse, precium esse laborē. Dicit non potest, quantum in re omni ualeat quantulacunq; sedulitas, ut de formicis scribit Plin.

Inmod

16

S A T E L L I T I V M

70

Immodica imbecilla.

71

Modica firma.

Quum Theopompus rex Lacedemoniorum Ephoros regio imperio opposuisset, querenti uxori, quòd minore filijs potentiam esset traditurus, quàm à patre accepisset: Atqui firmiorem, inquit. Modicum uerò cum mediocre est, tum moderatum. Vtròque dictum pertinet. Et in omni uita res mediocres iucundiores ac stabiliores sunt, quàm uastæ ac immanes. Vnde illud Hesiodi, Dimidiũ plus toto: quia mediocritas nimietate præstabilior. Et Claudianus, Viuitur exiguo melius.

72

Magnus ope minorum.

Nemo ad magnitudinem peruenit, nisi auxilio minorũ, quò grauius est illum infirmiores despiciere, quorum adiuuamento eò euectus est, unde hoc ipsi facere liceret.

73

Vicit uim uirtus.

Virtus ut Deo cognata, uires omnes hominũ infringit.

74

Strauit fortunam uirtus.

Multis exemplis ostensum est, potentiorẽ esse uirtutem opibus & casibus fortuitis, ut magni & excellentes uirtute uiri humanos casus sublimes & intrepidi calcarent: & quibus opes succubuisissent, ea uirtus superauit: uelut carcerem Socrates, Rutilius exilium, inimicitias potentum Cato: sed atrocissima dictu nostri martyres.

75

Fortitudo in fortunam, non homines.

Non est fortitudo cedere, sternere, cladem hominibus adferre: hoc belluarum est, non hominum. Vera fortitudo est, uitia cohibere, fortuita despiciere, nihil nisi probitatis timere iacturam.

76

Optima cibus inuidia.

Inuidia non arrodit nisi excelsa & optima: humilia, abiecta,

abiecta, uilia negligit, non sunt illi esui. Molestum est inuidiam ferre: & tamē molestius, nihil habere inuidendum.

Inuidia sibi & alijs uenenum. 77

Alia perimit, sed primū seipsam: in cæteris inuidia est iniquissima, in hoc æquissima: quod & illum tanquam ueneno consumit, in quo est: & eum ulciscitur, quē impetit.

Inuidia uipera. 78

Ferunt hanc edi arrosis matris lateribus: ita priusquam exeat, matrem perimit. Sic inuidia, primū omnium enecat eum, in quo gignitur, tum prodit uenenatissima fera.

Quod Deo, & homini. 79

Æquum est, nos ipsos uoluntati Dei præbere morigeros, ac obsequētes: nobisq; idem placere, quod Deo. Ne quis indignetur aut improbet, res sic aut aliter euenire, quum author omnium sit Deus: nos quorsum tēdant ignari.

Da cæcus. 80

Accipe oculatus. 81

Decet eum qui dat, non meminisse beneficij: nec multum spectare cui det, certē continuo oculos auertere, ne exprobrare, aut imputare uideatur, aut laudem quærere. Eum uerò qui accipit, intueri non tam munus, quàm dantem: & semper meminisse gratiæ. Idcirco fingūt tres esse Gratiarum, duas nunquam retrospicere, tertiam semper priores intueri.

Bonus bonis & malis. 82

Malus nec malis nec bonis. 83

Bonus & admirabilis & charus est bonis & malis: malus uerò neutris.

Præsidium in innocentia. 84

Inter tot uitæ huius pericula, quum reliqua omnia iniuriæ obnoxia sint, innocentia noceri non potest. tum &

b reliqua

reliqua fluxa, & euanida, & infirma sunt: sola innocentia efficit, ne aliqua uiolari possimus. nec quisquam alia re magis fidere, aut alia debet comparare suae salutis munimenta, quis non tutus modò agat inter pericula, sed inter maximos terrores securus. Innocentia humanorum summum, inquit Plinius in praefatione.

85

Matura.

Quod aliter dicitur, Festina tardè, Augusti uerbum apud Suetonium. Per quod intellige, debere in negotijs gerendis celeritatem tarditati admisceri, nec quicquam nimis properanter agi, nec nimis lentè. Hæc duo, uerbo unico significari putant, Matura: ut apud Sallustium, Nam prius, quàm incipias, consulto: & ubi consulueris, mature opus est factò. Quanquam in consultando uelim suscipi plus tarditatis: in agendo autem, modò satis grauitèr deliberatum, plus celeritatis.

86

Ciconiæ beneficium.

Ciconiæ hic mos est, ut unum è pullis relinquat ei domui, in qua est nidulata, tum & parentes senio defectos, tam diu & nutrit, & gestat humeris, quàm ipsa eis fuerat paruula atq; imbecillis educata: unde ἀνυπελαργῆν. Ita optimè in eam collocatur beneficium, & in homines gratos, qui eius significantur nota. tamen si commodandum est cuicumque possis. Quod uulgò nostrates dicunt, Benefac, nec spectes cui, sed gratis, potissimum propter exemplum.

87

Comœdia uita humana.

Est enim ceu ludus quidam, in quo unusquisq; agit personam suam. Danda est opera, ut moderatis adfectibus transigatur: nec cruenta sit catastrophe, aut funesta, qualis solet esse in Tragœdijs: sed læta, qualis in Comœdijs: ideo

ideo additur:

Ne uita Tragœdia.

88

In qua turbulenta & sæua sunt omnia.

Confide rectè agens.

89

Neminem metue innocens. Nam probo animo nemo potest nocere: & si corpori noceat, hætenus nocet, ut anim. n ex eo tanquam è carcere in libertatem emittat, ueramq; uitam.

Veritas temporis filia.

90

Verum quod diu latuit, procedente tempore existit & apparet, ne quis fidat mendacio, uel putet in occulto ueritatem semper fore. Cicero, Opinionum commenta delet dies, naturæ iudicia confirmat.

Lupus mendacio tempus.

91

Vorat enim, & absumit.

Veritas premitur, non opprimitur.

92

Laborat uerum, sed eluctatur tandem.

Mendacio comites tenebræ.

93

Tandem enim obscuratur: tum & amat tenebras, quibus tueatur sese.

Veritatis splendor comes.

94

Exilium inter malos.

95

Non est exilium à patria abesse, sed à bonis, & inter malos agere. Relegarant Sinopenses Diogenē Cynicum: Et illos relegauit, inquit Diogenes: quum hic Athenis ueretur, illi in Pontica barbarie.

Ne hilarem insaniam insanias.

96

Ex Seneca: quum quis mente abiecta, uel submersa, uoluptatibus se & delicijs mancipauit.

Inter spinas calceatus.

97

Admonet non incautè agendum inter inimicos: cumq;

b 2

inimicis

inimicis septa sit hæc uita, circumspectione & magna cautione opus est ad eam transigendam.

98

Deum sequere.

Vetus dictum, $\epsilon\pi\alpha\theta\epsilon\omega$. Potest sic dici, Deus dux: ut illius & ductui atque auspicijs te totum in hac uitæ militia permittas, & imperijs obtemperes, & exëplum æmuleris.

99

Fama pluris, quàm opes.

Et iucundior est, & utilior. Multos uidemus magis spoliatos opibus, propter aduersam famam: alios propter secundum & fauorabilem rumorem locupletatos.

100

Virtus pluris quàm fama.

Res solida & firma, & perennatura, pluris æstimanda est, quàm ficta, atque adumbrata: & corpus quantò maioris, quàm umbra?

101

Virtutis umbra gloria.

Ex Socrate. Ideò compendiosa est ad gloriam per uirtutem uia.

102

Oculos in pectus.

In pectore est cor, sedes cogitationum. Perinde est ac si dicas, Nosce teipsum.

103

Non extorquebis amari.

Claudianus in Panegyrico sexti cōsulatus Honorij: Cætera extorquentur ui, amori non potest uis inferri.

104

Tempus edax rerum.

Ouidij in Metamorph. 15. & Aristoteles, Omnia tempore cōtabescunt, & decidunt, præter Deum, & spiritus, quibus ille immortalitatem communicauit.

105

Subiecta Dei manu consistimus.

Nec angeli, nec animæ nostræ sunt natura sua immortales, sed uoluntate Dei: nec res ulla uel momentum duraret, nisi eam regentis Dei cura sustineret. Quò intolerabilior

bilior est in tanta infirmitate superbia, aut ingratitude, si non agnoscas, cuius munus sit uita, & ea, quibus intumescis.

Gloria uento discutitur. 106

Cum aliud non sit, quam flatus quidam.

Propter inuidiam uela opulentiam. 107

Inuidia (inquit Sallustius) ex opulentia orta est: ideo opes celandæ sunt, ne inuidiam nobis pariant: graue est enim eam ferre, quamuis innoxiam.

Honores onera. 108

Multæ curæ & sollicitudines suscipiendæ sunt, multi labores adeundi constitutis in dignitate, aut honore: maxime, quum illum student conseruare. Non minus erit uenustum si dicatur, Fasces fasces. Erant fasces magistratuû Romanorû insignia. Sunt & fasces sarcinæ ac onera.

Uirtutis radices altæ. 109

Ad stabilitatem uirtutis pertinet: cum reliqua uix summo solo hæreant.

Mortalibus immortalia præferenda. 110

Vt uirtus & eius æternum præmium, diuitijs aut honoribus, aut quibusuis humanis adfectibus.

Alata ætas. 111

Celerrimè enim auolat: & fugiunt freno non remorante dies. Et hoc citius, si sit bona ætas: nam mala diutius immorantur, & premunt.

Fidens, non confidens. 112

Sperandum est bene, sed non stolidè, aut imprudenter: quumq; incerta sint omnia futura, nec in felicitate attollendus est animus, nec in aduersis contrahendus. Nec id tamen sperandum aut aggrediendum, quod maius sit uiribus, aut uerecundiæ terminos excedat.

113

Cuius pudebit, pigeat.

114

Ne feceris, quod factum nolis.

Finis in re omni spectandus est: stultum quæ est id agere, quod postea multo redempturus sis. Ne feceris, quum parum proderit pœnitentia.

115

Stulta de alienis superbia.

Videtur enim absorum, si ob eas te res extollas, quæ tuæ non sunt. Porro quid sit alienum, declaratur proximo symbolo.

116

Alienum quicquid adimitur.

Quod tolli potest, nostrum non est, ut fortuita & corporea: solus animus est noster.

117

Quod commodauit fortuna, tollet.

118

Quod mutuauit natura, repetet.

119

Quod parauerit uirtus, retinebis.

Commodata uidentur à fortuna, quæ eadem redduntur: mutuata à natura quæ similia, non eadem: sed utraq; non diutius futura sunt apud nos, quàm creditor aut commodator permiserit. At uirtutis præclara facinora, quemadmodum inquit Sallustius, sicuti anima ipsa, immortalia sunt.

120

Princeps priuatis sublimior sentiendo.

Non decet principem aut opibus modò, aut potentia priuatis excellere, sed sensu quodam, & opinionibus, supra popularem captum sapientissimis: ut non moueatur exiguis & uilibus re culis, sicut plebecula: sed sit in eo, ut dignitas, ita sapientia quædam singularis. Indignum enim est eos, quibus cæteri parent, non melius de rebus cēsere, quàm uulgus imperitorum hominum.

121

Princeps multis consulendo.

Hoc demum est principem agere, publicas utilitates suis

is

is antepone, existimareq; neminem esse inter subditos, cuius cura peculiariter ad se non pertineat. Itaq; princeps officium suum implet, propria commoda & proprios adfectus exuendo, induendo communes: idcirco enim electi sunt principes, ut essent, qui suis priuatis soluti curis, publicis excubarent. Licebit & sic dicere, Officium est imperare, non regnum.

Tu tibi uenerabilis.

122

Ne quid turpe uel agas, uel cogites, reueritus te ipsum.

Malum occultum perniciosissimum.

123

Non enim potest aut pœnitundine deleri, aut castigatione tolli, aut explicatione leuari, aut consolatione leniri, siue sit delictum, siue adfectus aliquis.

Non quàm diu, sed quàm bene.

124

Ad uitam & actiones omnes pertinet. Multis breue tēpus seu uitæ contigit, seu quid aliud agēdi: nemini adempta est in quantulo cunque tempore facultas rectè se in eo gerendi, quod instituit. Ideo non refert, quanta sit ei diurnitas, sed qualis administratio. Nec uitam, ut sit bona, longam esse oportet: uel in uno momento sanctissimè licet uiuere.

Nomen præ opibus.

125

Pluris enim faciendum est bonum nomen, quàm diuitiæ multæ, iuxta sententiam Solomonis.

Odiosus, modò immeritò.

126

Ne cures quòd odio habearis, modò id culpa tua non contingat, quòd aliquid ipse feceris odio dignum.

Ingratitudo multis immerētibus noxia.

127

Cessant enim homines bene facere, si in ingratos inciderint: ita gratos recusant experiri, ab ingratis læsi. Idcirco lex erat in Græcia aduersus ingratos, quòd id uiti-

b 4 tium

tium uideretur communioni & societati hominum uehementer damnosum.

128 Iniuria obliuione ulciscenda.

Non est uerior aduersus iniuriam ultio, quam si obliuiscaris eius: sic enim nec animum uret, nec magis laedet, quam si facta non esset.

129 Præcipitis consilij assecla poenitentia.

Multum enim cogitandum & deliberandum est, antequam statuas. Sententia ex Platone sumpta.

130 Quod uni, & omnibus.

Pari sumus omnes creati lege. Quidquid uni euenit, potest & omnibus euenire: ne quis cum aliena uidet mala, securus agat.

131 Ne ferrum igni.

Non est ira ferro armanda. Ex Pythagoræ symbolis.

132 Lacrymis ignis extinguendus.

Iram contra te lacrymis, & poenitentia, & petitione ueniæ placato, non solum Dei, sed etiam hominum. Non est turpe, ueniam precari. Turpe est, Deum aut hominem habere inimicum.

133 Fastigio caput summitte.

Potentia cede: ne cum opulentiore, aut maiore, aut meliore contendito.

134 Falso nomine non gaudendum.

Fluxum est enim & momentaneum: nec iuuat, quum reclamet conscientia.

135 Amicus, ut non alius.

136 Inimicus, ut non idem.

Amicus sic amandus est, sic colendus, sic cum eo uersandum, ut non putes posse inimicum fieri: inimicum uero sic oderis, tanquam aliquando amicus sit futurus. In quo damnatur

natur à Cicerone sententia Biantis Prienæi, quam secutus est in Mimis Publius.

Quod uideri uis, esto.

137

Nulla uia facilior. Non idem ualent fucata & simulata, quod uera & solida. Magna istis inest uis, infirma sunt illa.

Oculum in metam.

138

Spectandus est in omnibus rebus finis & exitus, ne presentibus periculose decipiamur.

Nocens metuit poenam.

139

Innocens nec casum.

140

Nocens, stimulante conscientia, metuit paratam legibus poenam: innocens fiducia conscientiae, nec humanos casus pertimescit: quum sua omnia in se uno, hoc est, in animo & uirtute posita esse ducat: tum & illum sequitur, illi fidit, in cuius manu sunt casus omnes.

Excusanda seruitus sub necessitate.

141

Non dico honesta, ut Publius, sed excusanda: causam enim probabilem potest adferre, cur seruiat, quia necessitate impellitur: sed multum interest, quam quisque fingat sibi necessitatem.

Ne à pudendo uincaris hoste.

142

Vt uoluptatibus, libidinibus, cupiditatibus, ira, & caeteris uitijs.

Turpibus ne seruito.

143

Vt uitijs & malis hominibus, quorum consuetudine fis peior, & eorum sceleribus uideris esse administer.

Amicum inimicum fugito.

144

Hoc est, adsentatorem, fucatum amicum, & eum qui sub amicitiae nomine odit, aut contemnit, aut inuidet. Sunt enim, qui amicos infelices diligunt, felicibus inuident.

b s dent.

dent. Tum illos potissimè fugito, qui amorem simulant, cum insidientur probitati & uirtuti: aut qui familiaritate ostensa, labem & ignominiam adferunt: quiq; ad flagitia & facinora uel exhortantur, uel incitamento sunt exemplo sui.

145 Ne lingua mente celerior.

Cogitandum prius quid loquaris. Velocissimus datus est animus, ne quid possit eum præuocare, si uelit: debet hic esse linguæ clauus.

146 Bellum cum uitijis.

Non cum hominibus debet geri bellum, nec uires ac robur in eos ostentandæ: sed in uitia, qui sunt ueri hostes, nobis exitiabiles.

147 Diuitiæ iniuriæ pignora.

Ex Eucherio Lugdunens. Multis fit iniuria, tantum ut tollantur opes: expilantur à furibus, spoliantur à latronibus, & cæduntur. In hos calumniatores inuadunt, in hos iudices acriter cognoscunt, & animaduertunt: præsertim in ijs criminibus, ob quæ fortunæ adimuntur: in quibus nulli tutiores sunt, quam qui quod perdant non habent: nulli periculo propiores diuitibus.

148 Bona ad bene faciendum.

Non conuenit bona uel animi, uel corporis, uel externa data esse homini ad nocendum, nec ad male faciendum tributa sunt: quod nomen ipsum indicat, ut & sibi profint & alijs.

149 Maximæ opes prodesse.

Nihil iucundius ipsi, qui id facit: nihil eidem tutius: nam qui profuit multis, hunc tuentur multi.

150 Thesaurus gratia boni.

Magnus est thesaurus gratia, quã uir bonus debet pro bene

beneficio.

Quod uides, non diu.

151

Quaecunq; in uita cernis, non diu cernes: aut enim illa interitus auferet, aut te.

Vt uerax, ne suspicax.

152

Ex Eucherio. Qui enim suspicax est, facile quæ comperita nō habet, adfirmabit: ita mētietur adfectus impulsu.

Non diues, ni contemnas.

153

Ex Seneca. Nemo enim suis diuitijs, ut oportet, utitur: nec fructum ex eis ullum capit, qui noctes & dies pro illis est sollicitus: qui uerò possidet tanquam alienas, hic demum tanquam suis fruatur. Nullum bonum iuuat animum, nisi ad cuius amissionem ipse præparatus est. Hinc illud Mimi, Despicere oportet, quod possis deperdere.

Expende.

154

Singulorum pondus & precium aestimādum, tum quæ dicturus, quæq; acturus, exordia, progressus, exitus rerū.

Sine querela.

155

Viuendum ita, ut non sit, cur uel de te quisquam conqueratur, uel ipse de quoquam aut de fortuna: nec ipse cuiquam facias iniuriam, nec factam tibi credas. Seneca de Tranquillitate uitæ: Adsuescendū itaq; cōditioni suæ, & quàm minimum de illa querendum, & quidquid habet circa se commodi, apprehendendum. Nihil tam acerbum est, in quo non æquus animus solatium inueniat. Hoc est symbolum nostrum.

Frænum in lingua.

156

Ne soluta dicat, quod noceat: ūde infrænes nominātur.

Ne bos in lingua.

157

Allusio ad uetus prouerbum. Bos moneta erat nummi Attici,

Attici, & hinc ipse nummus sic appellabatur. Qui tacebant precio conducti, dicebantur loqui non posse, quòd bouem haberent in lingua. Simile est illud, quod in Demosthenem mercede tacentem, quum anginam causaretur, quidam dixit: Non anginam patitur, sed argē tanginā.

158

Accuratè cogita immutabilia.

Multum deliberandum est, antequam facias, quod factum mutari non poterit: ut ducere uxorem, sacris initiari, aut bellum suscipere, aut praelium committere. Potest etiam aliò referri, ut multum de æternis illis post uitam cogitemus, quò sanctius hinc uiuamus.

159

Longius, modò tutius.

Ad uitam spectat, ad tempus etiam, ne se æternur dispendiosa compendia uel in eruditione, uel in parandis opibus, aut eiusmodi. Augustus solitus erat dicere, Sat citò, si sat bene.

160

Populo cede, non pare.

Non est cum multitudine pugnandum, bellua multicipiti: sed nec eius opinionibus adsentiendum.

161

Et pilo sua umbra.

Nullus est tam contemptibilis, qui non & prodesse in loco, & quod facilius est, nocere possit: ideo nemo contemnendus.

162

Hospes ne curiosus.

In aliena domo, in aliena ciuitate decet unūquemq; modeste se gerere, nec curiosè se interponere in administrationem. Multò magis cōuenit nos in hoc mundo minimè sollicitè aut curiosè agere, in quo planè hospites sumus, seu exules uerius.

163

Cæde, modò doce.

Ex amore sciendi dictum à Diogene Antistheni, cum

is

is sustulisset baculum, ut discipulum caderet, molestum sciscitatorem.

Magnum hospitium, magni hospitis. 164

Non potest exiguum esse hospitium, quod implet magnus hospes: nec contemnendum id corpus, quod inhabitat excellens animus.

Tota uita dies unus. 165

Ex Quintiliano in Mathematico. Si omnia uita huius diligenter excutiantur, quid aliud est uita tota, quam dies unus? aut quid est in uniuersa uita, quod non sit in quouis die? ut mirandum sit, non exatiari homines eisdem toties redeuntibus.

Diarii omnes. 166

Ex superiore p̄det, & ad breuitatem ætatis refertur.

Ex usu, non collatione fortuna. 167

Vt sis diues, nō spectandum est tibi quantum alij possideant, sed quanto tu egeas.

Maiores superbus, minores moestus. 168

Ad minuendam superbiam spectat quisq; præstantiores se, in eo, de quo intumescit: ad leniendum moerorem infeliciores, in eo, de quo tristatur.

Foris Argus, domi talpa. 169

In eos, qui in aliena mirè oculati sunt, ad sua cæci. Argus centoculus fuit: talpa est cæca. Fabella est de manticis apud Aesopum & Persium: quarum altera dependet ad pectus, in qua sunt aliena uitia: altera ad tergum, in qua nostra. Potest etiam dici, Domi Tiresias, foris lynx.

Ne nimium scrutare. 170

In eandem sententiam & sic, Ne molestus percontator.

Certum in incerto. 171

Nihil est uita incertius: in hac paranda est uirtus, certissima

tissima possessio: intuenda altera illa immortalis: cogitan-
da mors, qua nihil est certius: uana & incerta spes, &
solicitudines dimittendæ, quibus (quemadmodum Man-
lius inquit) dum quærimus æuam, perdamus.

172

Voluptates spectata abeuntes.

Nam quum adueniunt, delectant: ideo pulchræ iucun-
dæq; existimantur: recedentes, turpitudinem ac fœditatem
suam produnt. Possent sic adformari, In uoluptate dorsum,
non faciem. Videbis fœditatem earum, & pœnitentiam,
quam relinquunt. sic fiet, ut eas auerseris, ac detestere.

173

Voluptas malorum esca.

Platonis sententia. Malus capitur uoluptate, bonus cõ-
silio. Bono uiro Deus est lex, malo cupiditas.

174

Falle uiuens, sed non te.

Vetus erat, λάθε βιώσας. Putant fuisse dictum Epicuri: de
quo Plutarchus, & Horatius: Nec uixit malè, qui natus
moriensq; sefellit. addendum tamen, ne quis seipsum in uita
ignoret, etsi ab alijs ignoretur.

175

Non refert quâ, sed quò.

Nihil refert quâ transeas in hac peregrinatione uitæ,
sed quò peruenias. In omni loco, in omni fortuna licet re-
ctè agere, & illò peruenire, quò intendimus.

176

Scopulus in undis.

Vt sit in animo tanta firmitas, quam undæ omnes &
fluctus humanorum casuum concutere non ualeant, sem-
per immobilis, & altior fortuna.

177

Miserrimum pendere.

Inter spem & metum suspensum esse, miserrimum.

178

Ne bis puer.

Antiquum prouerbium, Bis pueri senes: de senibus de-
liris & dementibus. Admonet, ne in grandiore ætate ui-

uamus

uamus, aut sapiamus pueriliter.

Nec laborem citra præmium. &

179

Ne laborem laboris præmium.

Laboris in res mundanas uel præmium est nullum, aut certè uanitas: uel alter labor honestior quidem, sed molestior: ut qui dignitates dignitatibus mutant. Sic clamat Hercules ille in Tragœdia: Finis unius mali, gradus est sequentis. Interim præmiũ horum laborum est, sempiternus cruciatus: sicut Paulus inquit, Stipēdia peccati mors.

Pertuso dolio nihil infunde.

180

Allusio ad dolium Danaidum, apud inferos, ut habent fabulæ. Ad multa tendit: ne quid des prodigo & profuso: ne rimosæ auri, & loquaci arcanum credas: ne cupiditatibus inseruias: ne uoluptatibus obsequaris: ne insatiabilibus largiri adsuescas.

Turpe gigantem in nano.

181

In tam pusillo corpore, quantum natura dedit hominibus, tam fragili & infirmo, turpissimum est esse tam ferum & superbum animum, qui stultitia & superbia cœlos etiam contingat.

Difficilis gloriæ custodia.

182

Quàm multa perferenda sunt studioso gloriæ, ut pareatur, ut parta conseruetur. maior perpetienda est seruitus, quàm emptis de lapide: cum gloria, nisi fundamentis uirtutis innitatur, fugacissima sit.

Malus potentiæ custos metus.

183

Fragiles opes, quas multi metuunt, ac proinde oderunt. Sententia est omnium ferè sapientum, quam tractat in Officijs Cicero.

Nescis quid uesper ferus uehat.

184

Futura incertissima, ne quis nimium uel confidat, uel desperet

desperet. Dictum est Varronis, qui sic satyras aliquot suas inscripsit. Eòdem refertur, Inter os & offam.

185

Faciem ne aperias.

Tecta est facies humana uerecundia: quod solum uelamentum reliquit ei natura: non est exuenda tam honesto tegumento. Nihil enim in uerecundia detestabilius.

186

Manum per frontem ducito.

Allusio ad illud, Perfricare frontem, siue faciem, siue os, de ijs dictum, qui pudorem excutiunt.

187

Splendor summus non intuendus.

Solem si sereno cœlo intuearis, nocet oculis, interdum exæcat: sic si diuinitatis fulgorem tentes contemplari, oculos mentis amittes. Qui scrutatur maiestatem (inquit Sapiens) opprimetur à gloria. Non capiunt angustie mētis humanæ rem tam sublimem atq; amplam. Non uidebit me homo, & uiuet, ait Deus. Adoranda sunt hæc, non scrutanda.

188

Linguas ne præscinde, sed caue.

Non est libertas hominibus tollenda. Nam sicut Augustus dixit, Decet in liberis ciuitatibus liberas esse linguas. sed sic uiuendum, ne sit, cur homines suam in te libertatem uelint exercere.

189

Ora uirtute obtura, non metu.

Eòdem spectat: Non claudēda sunt ora metu, operculo fragili & inualido: bene agendo efficies, ne quis malè de te sentiat, ac proinde nec loquatur.

190

Cogitatus liber.

Nemo prohibere potest quenquam cogitare.

191

Cogitatus quis coget: uis ueritatis.

Hæc enim suspiciones omnes tollet, & tāta est, ut ultro in mentes hominum se insinuet: efficiatq; ut nemini aliter libeat

libeat

libeat cogitare, sepe nec liceat. Ideo rectè agendum est: non aliter adsequemur, ut omnes de nobis rectè sentiant.

Homo homini par.

192

Ne quis supra hominem se efferat, ne cõtemnat, ne despiciat, ne se præferat alteri, cum simus omnes à deo parè te omniũ equo iure cõditi, & in hanc uitam missi. Potest etiam ex Seneca sic dici: Deo imperiũ, homini cõsortium.

Suauissimus post laborem fructus.

193

Sic demum frui iuuat, cum res labore quæsita est, ut molestia præterita usu præsentis leuetur. Vulgare est, Parta labore iuuant.

Animo corpus fulciendum.

194

Non succubendum operibus honestis: & deficientibus corporis uiribus, animi conatus tantus sit, ut labens ac decedens corpus sustentet. ex Seneca, libro de uita beata.

Nocens se iudice nunquam absoluitur.

195

Semper enim accusatur & condemnatur à consciëntia mentis suæ. Iuuenalis,

Exemplo quodcunq; malo committitur, ipsi
Displicet authori: prima hæc est ultio, quòd se
Iudice nemo nocens absoluitur.

De hac re Cicero in Pisonem, & pro Roscio Amerino: & Seneca multis in locis. Apud Quintilianum est illud prouerbij loco, Conscientia mille testes.

Ebrietas nec madida, nec sicca.

196

Ebrietas madida est, quæ fit ex uino aut ceruisia: sicca uerò, quæ adfectu aliquo immodico, cum is uim omnem mentis & iudicij consopiuit, ut ira, lætitia, metus, insolentia, ex immodicis fortunæ successibus arrogantia, uoluptates, & omne delectamentorum genus, quam ebrietatem, Græci uocant *κῶνος*, quasi inuinam. Vtraque cauenda,

c utraq;

utraq; hominem extra se pellit, & impotem sui reddit.

197

Potentiozem te ne admittito.

Consuetudo uitiorum, & qui à philosophis habitus dicitur, à Græcis *ἐξίς*, uolentissimus est tyrannus, quum animum occupauit. Ideo magnopere laborandum est, ne quis talis in nobis inualescat: non erimus nostri iuris illo admissio. Idem dicendum de multis perturbationibus, ut ira, ut auaritia: sed potissimum ludi cupiditate, amore, & uoluptate.

198

Precibus emptum carum.

Vulgare dictum. Cicero, Emere malo, quam rogare. Item Apuleius in Florid. Magnum precium sunt preces: quippe illis additur uerecundia. Sic igitur te compara, ut paucis egeas, quò pauca roges: & rogatus magnum te credito accepisse precium eius, quod rogaris, ne sis exoratu difficilis.

199

Quiesce nihil acturus.

Dictum Attilij, quod citat Plinius Nouocomësis: Satius est ociosum esse, quam nihil agere. Nihil agere, est rem inutilem, aut non successuram tractare. cōsultius est quiescere, quam id agere.

200

Ingenium inexercitum, torpidum.

Cato ingenium hominis dicebat ferro esse simile, quod ex usu splendet: at in ocio rubigine obducitur, & exeditur. Exercendum semper ingenium: ocia enim feracissimum uitiorum seminariū: sed honesto aliquo & pulchro opere, uelut eruditione & uirtute: nam rebus flagitiosis aut turpibus exercere, hoc uerò non exercere est, sed corrumpere: de quo est sequens symbolum.

201

Ingenium situ pereat, non sentibus.

Præstat ociosum degere, quam malis exercitamentis occupari

occupari.

Nullus sine linea dies.

202

Ex uetere dicto, & more Apellis Coi pictoris, qui tanta fuit in arte sua diligentia, ut nullus præteriret dies, tam alijs rebus occupatus, in quo non ipse saltem lineam aliquam penicillo duxisset. Et erat olim maxima pars artis, in lineis tenuissimè ducendis sita. Admonet, non debere diem ullum abire, in quo non aliquid dignum homine egerimus: opus uidelicet ingenij, uel ad eruditionem, uel ad prudentiam, uel ad probitatem & pietatem spectans: quem dicunt fuisse Censorij Catonis morem. Iis uerò, qui alijs artibus uitam quæerunt, aliquid esse in sua cuiq; arte quotidie exercendum.

Calumniæ morsui nullum remedium.

203

Nullum ferè est tantum malum, cui natura remedium non parit, saltem fuga: at qui calumnia & clam mordet, & antè occidit, quàm sentiatur.

Beneuoli multi, consiliarij pauci.

204

Ex Solomone: Multis bene & uelis, & facias: arcana tua ne cuiuis committas, nec quemlibet consule. Delige, quo possis in hanc rem tutò & cum fructu uti.

Iusticia gratuita.

205

Ex Cicerone, primo de Legibus: Nihil est iniustius, quàm iusticiæ præmium quæerere. Et qui mercede est uir bonus, mercede etiam erit malus.

Misericordia uenalis, crudelis.

206

Crudele est eum, qui sic adfectus est, ut misericordia indigeat, cogere aliquid pèndere, quo subleuetur. Est enim acerbus & immitis animus, quem non flectit hominis calamitas, sed suum commodum.

Bonorum rector, malorum uictor.

207

C 2

Ex

Ex Seneca, epistola 85. In secundis rebus regendum est, in aduersis pugnandum: fortuna prospera gubernanda arte, consilio, prudentia, ingenio: irata retundenda magno robore, & inuicto animo superanda, & calcanda.

208 Quod inuenisse pigeat, ne quæras.

Satius est id ignorare: ut probrum domesticum, tristem sortem à diuinaculo: quæ si prædicatur, nihil aliud, quam angit assiduò cor.

209 Tantum scis, quantum operaris.

Ferunt uerbum hoc fuisse frequens diuo Francisco. Ita est. Verius scit uir bonus & rudis, quid sit uirtus, quam malus & doctus: & in rebus sacris Christi spiritus copiosissimè præbet se pijs. Quid prodest malo scientia? nec uerè scit, tametsi argutè differat: nam in peccato semper inest cæcitas. An nò melius nouit, quid sit pingere, qui imperitè de pictura disputas, peritè pingit: quam qui doctissimè disputans, indoctissimè & lineas ducit, & colores inducit?

210 Persona publica priuatam depone.

Cui magistratus, aut imperium, aut principatus mandatur, is sciat iam non sibi suas utilitates quærendas, sed populi, cui præest: sic optimè publicum officium administrabit, alioqui fiet tyrannus. Deberet pro curiarum foribus dictum aliquod in hanc sententiam inscribi, quo admonerentur magistratus, & eorum consultores: Huc ingrediens, personam priuatam relinque in limine, publicam sume.

211 Paruo fames constat, magno fastidium.

Naturæ paucis rebus satisfacit, fames exiguo cibo placatur, & tollitur: ingentes mensæ fastidium adferunt, & morbos.

VNUM

Vnum est necessarium.

212

Verbum Domini & seruatoris nostri Christi, ad augēdam curam pietatis, & minuendam solitudinem rerum periturarum. Procuratio & cibi, & potus, & rei familiaris, in qua Martha uersabatur, utilis quidem homini ad tempus: at sedere ad pedes Domini, & uerbum illius puris animis haurire, quod erat Magdalene munus, id demum necessarium, & quod nunquam aufertur. Cum omnia siue ingenij decora atq; ornamenta, siue corporis atq; externa commoda expenderis, intelliges unum esse homini necessarium.

Mente Deo defixus.

213

Hoc symbolum tam fausto omine ponetur ultimum, quā illud primum, Scopus uitae Christus. Ipse est initiū, ipse finis, ab ipso proficiscuntur omnia, in ipsum tendūt. Huic oportet nos adfigamus, si uolumus beati esse, non alio clauo, quā mente ipsa. Possunt alia permulta symbola deduci ex Platone, Cicerone, Seneca, Horatio: sed praecipue sacris literis, fonte ut copiosissimo, ita liquidissimo ac purissimo: & scriptoribus nostrae religionis, adsunt prouerbia tot, & metaphorae, & allegoriae, fabulae quoq; & historiae, quae suppeditare magnum numerū possunt: & nostra haec mutari, atq; in alias uerti formulas licebit, & ex scholiolis alia desumi. Quocirca nec illa attigi, quae sunt omnibus in ore, Nosce teipsum, Ne quid nimis, Sponde, iactura praesto est: quae dicuntur tria Appollinis oracula. & Dimidium plus toto, quod Hesiodi: tum, Sustine, & abstine, quod Epicteti. Haec quae posui, sufficient siue ad sententiarū copiam, quae omnes penè his sunt conclusae, siue ad rationem ostendendam: quemadmodum alia possunt innumera excogitari.

DICTA SAPIEN-

TVM GRAECIAE, EX

AVSONIO, CARMINE.

MINE.

*

*In his extrema sententia ferè semper est gemina,
& disticho comprehenditur.*

PERIANDRI, CARMINE

Phaleucio.

Nunquam discrepat utile à decoro.

Id est, Nihil utile, quod non honestum.

Plus est sollicitus, magis beatus.

Id est, Quò quisq; ditior, hòc magis sollicitus uiuit.

Mortem optare malum, timere peius.

*Miser est, qui tædio uitæ mortem optat: sed miserior,
qui semper timet mortem.*

Faxis, ut libeat, quod est necesse.

Quod necesse est facere, fac ut libenter facias.

Multis terribilis, caueto multos.

Quem multi timent, is multos timeat necesse est.

Sí fortuna iuuat, caueto tolli.

Sí fortuna tonat, caueto mergi.

*Ne extollaris fortunæ prosperitate. In rebus aduersis
ne frangaris animo.*

BIANTIS, CARMINE

Heroico.

Quænam summa boni? mens quæ sibi cõscia recti.

Id est, Quid optimum? Animus bene sibi conscius.

Pernicies homini quæ maxima? solus homo alter.

Id est, Homini maxima perniciës est ab homine.

Quis

Quis diues? qui nil cupiat. Quis pauper? auarus.

Diues est, non qui multa possidet, sed qui sua sorte contentus est. Auarus omnis, pauper est, qui quod habet, non habet.

Quæ dos matronis pulcherrima? uita pudica.

Mulier etiam indotata, satis dotata est, si casta est.

Quæ casta est? de qua mentiri fama ueretur.

Casta non est, de qua fama turpiter loquitur.

Quod prudentis opus? cum possit, nolle nocere.

Quod stulti proprium? non posse, & uelle nocere.

Proprium prudentis est, etiam cum possit, nolle tamen ulcisci. Malus etiam cum non possit, optat tamen ledere.

P I T T A C I, C A R M I N E

Iambico trimetro.

Loqui ignorabit, qui tacere nesciet.

Eiusdem est artis recte tacere, & recte loqui.

Bono probari malo quàm multis malis.

Non refert quàm multi laudent te, sed quales. Nam ab improbis laudari, uituperari est.

Demens superbis inuidet felicibus.

Stultitiæ est cruciari felicitate malorum, quasi in uulgaribus bonis sit sita felicitas.

Demens dolorem ridet infelicium.

Aequè stultum est gaudere calamitate malorum, quasi non & antè fuerint infelices.

Pareto legi, quisquis legem sanxeris.

Quod alijs præscripseris, ipse seruato.

Plures amicos re secunda compares.

Paucos amicos rebus aduersis probes.

Prospera fortuna conciliat multos amicos!

At reflante fortuna pauci manent, sed sinceri.

C L E O B U L I, C A R M I N E

A s c l e p i a d e o.

Quanto plus liceat, tam libeat minus.

Quò potentior es, hoc magis caue, ne quid pecces: & quò plus tibi permittunt homines ob principatum, hoc ipse minus permittas tibi.

Fortunæ inuidia est immeritus miser.

Cùm bonis male est, fortunæ imputatur, cùm ea sæpe magnatum sit culpa.

Felix criminibus nullus erit diu.

Felicitas malo parta, non est diuturna.

Ignoscas alijs multa, nihil tibi.

In alios lenis esto, in te ipsum seuerus.

Parcit quisq; bonis, prodere uult bonos.

Qui bonos uiros tradit in manus bonorum, is seruat, non perdit, quos prodit. Quanquam suspicor legendum:

Parcit quisq; bonis, perdere uult malos.

Vt sit sensus: Qui malos, ac nocentes afficit supplicio, is miseretur bonorum & innocentium, quos ab horum uolentia liberat. Et Quisq; durius positum est pro Quisquis.

Maiorum meritis gloria non datur.

Turpis sæpe datur fama minoribus.

Laus parentum non tribuitur posteris. At probra parentum sæpe obijciuntur liberis.

C H I L O N I S, C A R M I N E C H O R I A M

bico, ex Choriambis tribus & Amphibrachy. Videtur Sotadicum.

Nolo minor me timeat, despiciatq; maior.

Sic est moderanda uitæ ratio, ut nec inferioribus sis formidini, quod est tyrannicum: nec superioribus contemptui, quod est abiectæ fortunæ.

Vive

Viue memor mortis, immemor ut sis salutis.

Sic fuge turpia, quasi hodie moriturus. Sic cura honesta studia, quasi semper uicturus. Quando hic uersus deprauatus est, suspicor ita legendum,

Viue memor mortis, ut sis memor & salutis. aut sic:

Viue memor mortis, ne sis immemor & salutis.

Tristia cuncta exuperans, aut animo, aut amico.

In rebus aduersis, aut amici consuetudine falle moerorem, aut animo te sustine.

Tu bene siquid facias, non meminisse fas est.

Benefacta tua praedicent alij.

Grata senectus homini, quæ parilis iuuentæ,

Illa iuuentus grauior, quæ similis senectæ,

Florida senectus, similima est adolescentiæ.

Morosa iuuentus, similima est senectuti.

S O L O N I S, C A R M I N E

Trochaico.

Dico tunc uitam beatam, fata cum peracta sunt:

Nemo beatus, nisi qui feliciter obierit diem.

Par pari iugato coniux: dissidet quod impar est.

Firmissima est amicitia, quæ inter pares coijt.

Non erunt honores unquam fortuiti muneris.

Honos uerus uirtutis est præmium, non munus fortunæ.

Clam coarguas propinquum, sed palam laudaueris.

Amicum laudato palam, sed errantem occultè corripe.

Pulchrius multo parari, quam creari nobilem.

Clarior est nobilitas, quam ipse tuis uirtutibus tibi pararis, quam quæ ex maiorum imaginibus contigit.

Certa si decreta fors est, quid cauere proderit?

Siue sunt incerta cuncta, quid timere conuenit?

Si fatum uitari non potest, quid prodest præscisse? Sin

incertum,

SENTENTIAE

incertum, stultum est timere, quod an euenturū sit, nescias.

THALETIS, VERSV

Pentametro.

Turpe quid ausurus, te sine teste time.

Quod apud alium puderet facere, ne solus quidem ausis facere, ueluti teipso teste.

Vita perit, mortis gloria non moritur.

Etiam post mortem uiuit gloria benefactorum.

Quod factururus eris, dicere sustuleris.

Sile, si quid est in animo facere, nequis impediatur.

CruX est, si metuas, uincere quod nequeas.

Auget sibi molestiam, qui timet, quod uitari nō potest.

Cū uerè obiurgas, sic inimice iuuas.

Præstat uerè carpi ab inimico, q̄ falsò laudari ab amico.

Nil nimium, satis est, ne sit & hoc nimium.

Ne quid nimis. Nā modus omnibus in rebus est optimus.

SENTENTIAE ALI-

QVOT INSIGNIORES

ex uarijs collectæ scriptoribus.

PITTACVS.

Difficilia quæ pulchra.

Magistratus uirum arguit.

Prudentis est prospicere, ne quid eueniat mali: fortis tolerare, si quid fortè obtigerit.

Ne cui calamitatem suam exprobraris.

Vxorem æqualem ducito.

BIAS.

Valere corpore, naturæ munus est. Diuitiæ dantur à fortuna. Sapientia animi bonum est.

Ita dispensa tempus, quasi & diu uicturus, & mox moriturus.

Delibera lentè: quod decreueris, constanter urge.

Ne præceps sis ad loquendum.

Pessimi consultores ira, & præcipitantia.

Sapiens omnia sua bona secum portat.

C L E O B U L V S.

Amicos beneficijs fove, quò fiant amiciores: inimicis benefac, quò fiant amici.

Egressurus domo tecum expedito, quid foris agere uelis: domum ubi redieris, quid egeris, reputato.

Audiendi quàm loquendi studiosior esto.

Voluptati frænos iniicito.

Vxori præsentibus alienis nec blandire, nec iurgium facito.

Rebus secundis, ne effèraris, aduersis ne deijciaris.

P E R I A N D E R.

Voluptas citò perit, honos immortalis est.

Tuta quies, periculosa temeritas.

In rebus prosperis esto moderatus, in aduersis prudens.

Cura potest omnia.

A N A C H A R S I S.

De arte non iudicat nisi artifex.

Ex alienis uitijs disce, quàm foeda sint.

Linguam, uentrem, & pudenda cohibe.

Potior est unus amicus insignis, quàm multi uulgares.

T H A L E S.

Difficilimum est omnium, nosse seipsum.

Quæ in alijs damnes, ipse ne feceris.

Amicorum non minus absentium, quàm præsentium memores esse oportet.

Animus

Animus honestis artibus excolendus est potius, quam forma corporis componenda.

Ne quæras fraude ditescere.

Qualem gratiam retuleris parentibus tuis, talem expecta
et à liberis tuis.

SOLON.

Virtus fidelior est iureiurando.

Quod præclarum est, accuratè agendum.

Amicum ne temere recipito, receptum ne reijcito.

Impera, sed prius doctus imperio parère.

Rationi pareto.

Malorum consuetudinem fugito.

In defunctum maledicta ne congerito.

Filius ne parentem alere cogitor, à quo nullam artem
doctus es.

Vitæ finem spectato.

CHILO LACEDAEMONIVS.

Si dixeris quæ uis, audies quæ non uis.

Damnum turpi lucro potius esto.

Ne lingua præuertitor animum.

Quæ fieri non possunt, ne tentes.

Index aurum, aurum explorat hominem.

Amato tanquam osurus, oderis tanquam amaturus.

ARISTIPPVS.

Opes eiusmodi tibi para, quæ naui fracta, simul cum do-
mino enatent.

Fortunæ bona uarij casus eripiunt: bona animi, q̄ sola uerè
bona sunt, nec incendiū, nec naufragiū potest eripere.

Disce puer, quæ uiro sunt usui futura.

THEOPHRASTVS.

Preciosissimus sumptus est tempus.

Antis

ANTISTHENES.

Regium est audire malè, quum feceris bene.

Satius est εἰς κόρακας ἢ εἰς κόλακας, id est, in coruos, quàm in adultores incidere. Illi mortuum exedunt, hi uiuum etiam.

Quod rubigo ferro, hoc liuor homini.

Fratrum concordia quouis muro tutior.

Præcipua disciplina dediscere mala.

DIOGENES.

Vir bonus Dei simulacrum est.

Amor otiosorum est negotium.

Miserrima res senex egens.

Perniciosissimè mordent, ex feris bestijs obtrectator, ex cicuribus adulator.

Oratio blanda, melleus laqueus.

Venter uitæ Charybdis est.

Formosum scortum, letale mulsum.

Qui præclara loquuntur, nec faciunt, citharæ similes sunt, quæ sonat alijs, ipsa nec audiens, nec sentiens.

Ridiculè faciunt, qui in psalterio sonos aptant ligno, animum ad rectè uiuendum non componunt.

Frustra uiuit, cui ut bene uiuat, nulla cura est.

Qui forma decorus indecorè loquitur, ex eburnea uagina plumbeum educit gladium.

Serui heris, improbi seruiunt cupiditatibus.

Eruditio, iuuenibus sobrietas est, senibus solatium, pauperibus diuitiæ, diuitibus ornamentum.

Nobilitas, gloria, diuitiæ, malitiæ sunt uelamenta.

SOCRATES.

Quæ supra nos, nihil ad nos.

Hoc unum scio, me nihil scire.

Crates.

SENTENTIAE

CRATES.

Vt in omni malo Punico granum aliquod putre est, ita nemo reperitur undiquaq; purus à uitio.

ZENO CITTIENSIS.

Non qui magnus, statim bonus est: sed quisquis bonus, idem & magnus est.

Ideo natura dedit homini aures duas, os unicum, ut plus audiamus, quàm loquamur.

Auribus attrahendi sunt homines potius, quàm pallio: id est, persuasione magis, quàm uiolentia.

Lupinum aqua perfusum dulcescit: homo licet natura tristior, uino hilarescit.

THEMISTOCLES.

Præstat habere uiros egentes pecunia, quàm pecuniam egentem uiris.

PERICLES.

Amicum esse licet, sed usq; ad aras: id est, amici causa non est uiolanda religio.

LAMACHVS.

Non licet in bello bis peccare.

IPHICRATES.

Indecora sapienti uox, Non putarã: aut, Nõ expectarã.

M. CVRIVS.

Præstantius est imperare aurum habentibus uiris, quàm habere aurum.

CATO SENIOR.

Mirum eam ciuitatem saluam esse posse, in qua minoris ueneat bos, quàm piscis.

FINIS.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

LVGDVNI APVD GO=

DEFRIDVM BE=

RINGVM,

1544.

IOANNIS
LODOVICI

SA

H

Dicta sap

Insign

*Lugduni excudebat summa diligentia
Godefridus Beringus*

1544+

